

לבא בקהל. לדעת המחבר, יש להכריע כשיטת הסוברים שזה בידי שמים, ולהתיר לבא בקהל, וכן פסקו רבים מהאחרונים.

ואף לשיטת הרא"ש המחמיר וסובר, שכריתת אשך לאחר מחלה נחשב כסריס בידי אדם, היינו דוקא כשהמחלה היא בכל הגוף ופוגעת גם באשכים, אך כשהמחלה מתחילה באשכים עצמם — גם הרא"ש מודה, שזה נחשב כבידי שמים — ומותר לשאת אשה.

והנה, שיטת רבנו תם להכשיר לבוא בקהל במקרה שרק אשך אחד נכרת, אך האחרונים הגבילו היתר זה רק למצב שהאשך היה שלם ונכרת. אבל אם נפצע קודם ואחר-כך גיטל — פסול.

והנה אף אם ננית, שנידון-דין הוא בגדר ספק פצוע-דכא, גם אז יש מקום להתיר, לפי מה שפסקו האחרונים, שספק פצוע-דכא מותר לבוא בקהל. ולדעת המחבר, קולא זו חלה גם במקרה שהספק הוא בדיון, וגם במקרה שהספק הוא במציאות.

מסקנה:

"והנני מסכים... להיתרא, דמותר לו לישא אשה על פי הטעמים שנבתארו".
("שו"ת עין יצחק, חלק א', חלק אבן העזר, סימן ט').

מקורות נוספים:

ספר אסיא ב', עמ' 40, 41, 141; אוצר הפוסקים, אבן העזר, סי' ה', סקנ"ו, אות א'; ובספרים שצויינו שם; הלכה ורפואה, ב', עמ' ע"א.

נתוח לשינוי המין

השאלה:

יילוד שמבחינה חיצונית נראה כנקבה, אך מבחינה גנטית הוא זכר, ואכן לא נמצאו לו איברי נקבה פנימיים אך נמצא אשך אחד. האם מותר להופכו לנקבה ולכרות את האשך?

תשובה:

לדעת המחבר, הדבר הקובע את המין לפי ההלכה הוא לפי מה שנראה לעין. לכן מותר לנתח יילוד כזה ולהופכו לנקבה, מכיון שבחיצוניותו נראה כנקבה. ולענין כריתת האשך במקרה זה — לדעת המחבר אין בו משום איסור סירוס, מכיון שאין לו איברי זכרות אחרים פרט לאשך זה, ואם-כן אינו בסוג זכר כלל. יתרה מזאת, גם באנדרוגינוס — ייצור שיש בו גם איברי זכר וגם איברי נקבה — דעת רוב הפוסקים, שאין בכריתת האשך משום סירוס, כי אינו ראוי להוליד.

ובמקרה של אנדרוגינוס ממש — דעת המחבר נוטה להתיר להופכו לזכר. אך אם קיימים שקולים עדיפים להופכו לנקבה — מותר גם זאת. ומה ששוללים מיצור זה קיום מצוות זכר — אין לאסור משום כך, מכיון שמציאותו משתנה, ובפרט שהדבר נעשה בקטנותו כשעדיין לא חייב במצוות.

מסקנה:

"דעתי נוטה, שמותר לבצע זאת — הן באופן כללי להפוך את המין היילוד

שמבחינה גנטית הינו זכר — לנקבה, וגם לרבות במקרה שלפנינו העומד על הפרק, שמותר לכרות את האשך היחיד ולהפוך לנקבה היילוד אשר מבחינה חיצונית כבר נראה כנקבה.

מקורות נוספים: (שאלות ותשובות ציץ אליעזר, חלק י"א, סימן ע"ח).
ראה בתמצית הבאה.

הפיכה מלאכותית של זכר לנקבה

השאלה:

זכר שהפך לנקבה ע"י נתוח וטפול הורמונלי, האם אשתו זקוקה לגט או לא?
תשובה:

מבחינה עובדתית, ברור שהפיכת זכר לנקבה ולהיפך היא חיצונית בלבד. היינו, שינוי חיצוני של איברי המין, חלוקת השיער בגוף, שינוי הקול וגודל השדיים. הדבר נעשה ע"י נתוח וטפול הורמונלי. אכן, אין בפעולות אילו שינוי ביולוגי בגוף, ואין הזכר המהופך לנקבה יכול להרות ואין הנקבה המהופכת לזכר יכלה להזריע. מחבר המאמר מציין, שכבר מחברים קדומים דנו בשאלה דומה ומדמים מצב זה לדין איילוניתי, שבטבעה יש לה סימני זכרות ובכל זאת דינה כנקבה גמורה. והוא הדין בזכר שהשתנה באופן חיצוני לנקבה, שדינו נשאר כזכר, כי לא נעשה בו שינוי מהותי.

מסקנה:

"מה שנעשה על-ידי בני-אדם זה הכל בחיצוניות, אבל לא נעשה שינוי בעצם האדם, וממילא שאין מקום כלל לומר שאשתו אינה צריכה גט".
(הרב א. הירש, נועם, כרך ט"ז, תשל"ג, עמ' קנ"ב—קנ"ה).

מקורות נוספים:

ראה לעיל עמ' 142 — 146 וכן: ספר אסיא ד' עמ' 39 — 40; המאור, שנה כ"ה, תשל"ג, קונ' ב', עמ' 10 — 21 (3 מאמרים); שם, קונ' ר', עמ' 18 — 19; שו"ת ציץ אליעזר, ח"א, סי' ע"ח; תורה ומדע, ה, תשל"ה, עמ' 24; תורה שבעל-פה, יח, תשל"ו, עמ' ק"ג; בשבילי הרפואה, ב, תשל"ט, עמ' ט"ו.

בדיקות פוריות הגבר

שני סוגי בדיקות נידונות במסגרת מאמר זה:

א. האם מותר לעשות ביופסיה מהאשכים לצורך בדיקת כושר ההולדה?
הנמוק לאיסור: יסוד האיסור הוא לפי המבואר במסכת יבמות (דף ע"ה עמוד א'), והנפסק בשולחן ערוך (אבן העזר סימן ה' סעיף ז'), בזה הלשון: "גכרתו הביצים או אחת מהן, או שנפצעה אחת מהן וכו', או שחסרה או שניקבה נקב מפולש הרי זה פסול" — סיבת הפסול היא פצוע דכא.
שלושה נימקים להיתר: 1. האיסור של פצוע דכא הוא רק אם הכריתה, או החסר, או הנקב, גורמים לחוסר אפשרות להוליד. אבל אם זה נעשה במומחיות על ידי רופאים ונשאת אפשרות ההולדה — אין איסור (דעת הי"ם-של-שלמה, יבמות, פרק ח', סימן ח').

2. האיסור הוא רק אם הכריתה נעשתה בפשיעה וללא מטרה חיובית, אבל אם

הדבר נעשה לצורך רפואי להושיעו מחוליו — מותר (דעת החתם סופר, חלק אבן העזר, חלק א', סימן י"ז — על יסוד דברי הסמ"ג, לאווין ק"י"ח).
3. צריך להיות שיעור מסויים לכריתה או לחסר — השעור הוא עד רוב קוטר העיגול של האשך. וכיון שהביופסיה היא פחות מזה — מותר (לפי דעת החזון איש, אבן העזר, סימן ט', אות ט').

סתירת נמוקי הדיעה: 1. לדעת המחבר מדובר בים של שלמה רק בדיעבד, כלומר אם בצעו הרופאים כריתה חלקית, יש לסמוך שעשו כהוגן ולא קלקלו את מנגנון ההולדה. אבל לכתחילה אין לסמוך עליהם, כיון שעלולים לשגות ולפגוע במערכת ההולדה, וכל מעשי הרופאים לעומת ההלכה הם כספק, ואין להכנס לספק איסור תורה של פצוע דכא.

2. לדעת המחבר כוונת הסמ"ג להתיר כרותה באונס כגון ע"י קוץ. אבל כריתה רופא — אפילו לרפואה — אסורה.

3. המחבר דוחה את הנמוקים שהביאו את החזון-איש למסקנה, שיש צורך בשעור מסויים של כריתה או חסרון, ולדעתו האיסור הוא אפילו בכל שהוא. מסקנה:

"לפיכך לא מצאנו מקום להתיר לחתוך אף כל שהוא".

ב. האם מותר לדקור את האשכים במזרק ולשאוף תאי זרע, כדי לבדוק את כושר ההולדה?

הנמוק לאיסור: שולחן ערוך (שם): "נכרתו הביצים וכו', או שניקבה נקב מפולש, הרי זה פסול".

שתי דעות בהגדרת הנקב: 1. "מפולש דביצים, לפי שאין להם חלל צריכים מפולשים לגמרי" — כלומר, שהנקב יעבור מעבר לעבר (מהרש"ל, בהגהותיו לסמ"ג, לאווין ק"י"ח).

2. "ניקבה בענין שיצא מהם שכבת זרע — פסול". כלומר, גם אם לא ניקב מעבר לעבר, אלא שיצא שכבת זרע — כבר גפסל (רבינו ירוחם, נתיב כ"ג, חלק ד').

נמוקים להיתר: 1. בדקירת המחט נשאב הנוזל בכח הלחץ המופעל ע"י המזרק, והנקב הוא מינימלי, כך שהנוזל לא יוצא דרכו בצורה פסיבית. לכן ייתכן שגם לפי הדעה השניה איננו מוגדר כנקב הפוסל.

2. כל הנקבים — אם נסתם הנקב חוזר להכשרו (בית שמואל, אבן העזר, סימן ה', סעיף-קטן ח'). המחבר מוכיח, שכמעט לפי כל הפוסקים יש רפואה לנקיבת האשכים. "ואם כן בנידון דידן, שבדאי הנקב שנעשה ע"י המחט חוזר ונסתם, ודאי שחוזר להכשרו".

מסקנה:

"ימעתה לבדון שאלתנו, נראה פשוט, שהנקב הנוצר ע"י המחט מתרפא לאחר זמן ואין רישומו ניכר, יש מקום להתיר אפילו לכתחילה. ומכל מקום, מכיון שהענין נוגע באיסור דאורייתא תמידי לא מלאני לבי להורות לעשות מעשה לכתחילה, אלא אם יסכימו להוראה זו שני בעלי הוראה מובהקים".

(הרב נ. גישטטנר, מוריה, שנה ראשונה, גליון ז',

תמוז תשכ"ט, עמ' כ"ח—ל"ט).